

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО"**

**для студентів напрямку підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит"
спеціалізації "Оподаткування"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри оподаткування.
Протокол № 1 від 27.08.2012 р.

Укладач Коновалов М. І.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Цивільне право" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" спеціалізації "Оподаткування" всіх форм навчання / укл. М. І. Коновалов. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 56 с. (Укр. мов.)

Подано систематизований методичний матеріал до лекцій, практичних та семінарських занять, розглянуто питання індивідуально-консультативної роботи, методики активізації процесу навчання, системи поточного та підсумкового контролю знань студентів.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит".

Вступ

Домінуюче місце цивільного права, насамперед як основної, базової галузі, призначеної для регулювання часток, перш за все майнових відносин у правовій системі держави, визначається також й тим фактом, що з часів Римської імперії цивільне право становить основу приватного правового регулювання. Внаслідок цього загальні норми й принципи цивільного права можуть застосовуватися для регулювання будь-яких відносин, що входять у приватноправову сферу, якщо на цей рахунок відсутні прямі приписи спеціального законодавства. Це стосується, насамперед, сфери господарського права, де таке положення одержало пряме законодавче закріплення, але також і приватноправових відносин, що зачіпаються інститутами трудового, природоресурсного, екологічного права тощо.

Прикладом цього, з практичного боку, виступають чисельні факти використання у судовій практиці під час вирішення спорів з приводу необґрунтованого розірвання або зміни трудового договору, цивільно-правові норм про відшкодування моральної шкоди.

Окрім того, що цивільне право займає центральне, ключове місце в приватноправовій сфері й у цілому, також значну роль воно відіграє в регламентації більшості майнових і багатьох немайнових відносин, що виникають у соціальному житті.

Так, достатнім показником цього є принцип нормативного розповсюдження й практичні спроби застосування цивільно-правових норм до регулювання майнових відносин, що входять у предмет публічного, а не приватного права, як це зазначено ч. 2 ст. 1 Цивільного кодексу України. Ця ситуація обумовлена в тому разі й тим, що існує реальна необхідність врахування в нормах публічного (податкового, бюджетного) права додержання не тільки фіскальних (публічних) інтересів, а й відповідних приватноправових відносин.

Більшість категорій, які активно використовуються в галузі оподаткування, побудовані на понятійно-змістовому апараті визначеному саме цивільним правом, як, наприклад: інститут осіб (юридичних та фізичних), підстави набуття права власності, позовна давність, зобов'язання, окремі види договорів та багато інших.

Знання загальних та основних категорій цивілістики з урахуванням їх певних нюансів (особи, речові права, правочини, строки та терміни, зобов'язальне право й багато іншого) є обов'язковою умовою формування сучасного фахівця в галузі оподаткування.

Тому навчальна дисципліна "Цивільне право" є важливою для підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.0305080 "Фінанси і кредит" (спеціалізація "Оподаткування").

Навчальну дисципліну зараховано до групи вибірових дисциплін циклу професійної підготовки бакалаврів за напрямом підготовки "Фінанси і кредит" спеціалізація "Оподаткування".

Навчальна дисципліна є невід'ємною частиною циклу правових дисциплін, необхідних робітникам податкової служби. Програму навчальної дисципліни розроблено відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти на базі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

Мета дисципліни – формування системи теоретичних знань, методичних рекомендацій і практичних навичок щодо освоєння найважливіших цивілістичних категорій і основних тенденцій розвитку цивільно-правового регулювання майнових і особистих немайнових відносин у сучасних умовах існування України; вивчення фундаментальних конструкцій цивільного права, принципових висновків цивілістичної науки, знань основних тенденцій розвитку законодавчого регулювання суспільних відносин, що становлять предмет цивільного права.

Для досягнення мети поставлені такі **основні завдання**:

вивчення основних засад цивільно-правової науки й цивільного законодавства;

систематизація, закріплення й розширення теоретичних і практичних знань за фахом і застосування цих знань при розв'язанні наукових і практичних завдань правового характеру;

вивчення взаємозв'язку та взаємозалежностей загальних категорій цивільного права та оподаткування;

формування певних знань і навичок їх використання, необхідних і достатніх для майбутньої самостійної практичної роботи, у тому числі, формування й розвиток: навичок самостійної наукової роботи й оволодіння методикою проведення досліджень при розв'язанні правових

питань; навичок самостійної роботи й нормативним матеріалом; навичок збору, аналізу й узагальнення судової й іншої правозастосовної практики; навичок письмового викладення спеціальних комплексних економіко-правових та/або безпосередньо юридичних питань;

формування поваги до закону й уміння організувати його використання в практичній діяльності;

формування систематизованого, послідовного й логічного мислення, яке зводиться до формування вміння оцінювати специфіку діючого цивільно-правового регулювання.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення теоретичних основ цивільного права та методичних рекомендацій щодо здійснення (реалізації, прояву) різноманітних видів цивільних правовідносин.

Структуру навчальної дисципліни наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Структура програми навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS – 5, у тому числі: змістовних модулів – 2	Шифр та назва галузі знань: 0305 "Економіка та підприємництво"	Нормативна. Рік підготовки: 4. Семестр: 8
Кількість годин за змістовними модулями: модуль 1 – 93 години; модуль 2 – 87 годин. Всього – 180 годин	Шифр та назва напрямку підготовки: 6.0305080 "Фінанси і кредит" (спеціалізація "Оподаткування")	Лекції (теоретична підготовка) – 20 годин. Практичні (семінарські) заняття – 20 годин. Самостійна робота – 140 годин
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни – 10; кількість годин на тиждень – 4	Освітньо- кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: іспит

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

З метою найкращого засвоєння навчального матеріалу дисципліни студенти повинні до його початку опанувати знаннями і навичками з інших навчальних дисциплін. Так, **необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни** передбачає, що: до вивчення запропонованої дисципліни студенти приступають, одержавши певні знання, вміння і навички з інших галузей науки. Плідно вивчати дисципліну треба на базі вивчених раніше правових дисциплін, таких, як: "Основи права" або "Правознавство", "Господарське право" або "Підприємницьке право" та дисциплін, тісно пов'язаних з ними. Значно покращать результативність навчання та нададуть змогу більш систематизувати отримані знання, зробити їх принципово якісними попередньо або одночасно вивчені дисципліни "Адміністративне право" та "Фінансове право".

Крім зазначених так званих "правових дисциплін" плідному вивченню "Цивільного права", органічному й системному його засвоєнню з іншими блоками дисциплін, що пропонуються в межах напряму підготовки, буде сприяти оволодіння знаннями з таких спеціальних дисциплін, як "Основи оподаткування", "Податкова система", "Системи оподаткування та податкова політика" тощо.

Знання цих навчальних дисциплін і сформовані при їх вивченні вміння та навички дадуть студентам можливість більш глибоко, просторово та якісно оволодіти знаннями з теоретичних положень цивільного права і сформувані деякі навички практичної діяльності саме у межах напряму підготовки 8.03050801 "Фінанси і кредит" (спеціалізація "Оподаткування").

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять і виконуючи практичні завдання. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів із законодавчими, нормативними актами та спеціальною літературою з питань цивільних правовідносин. Усі ці види занять розроблені відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати: предмет та систему Цивільного права як галузі права, як науки та як навчальної дисципліни; об'єкти цивільного права, правовий статус юридичних та фізичних осіб як суб'єктів цивільних правовідносин; джерела цивільного права; систему цивільного законодавства, сферу реалізації цивільних правовідносин; загальні положення про речове право та право власності та їх захист; правочини, строки та позовну давність, основні положення про договори, зобов'язання (належне виконання та припинення), способи забезпечення належного виконання зобов'язань, не договірні зобов'язання, положення про договір, підстави зміни та розірвання договору, поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав, цивільно-правову відповідальність тощо;

вміти: оцінювати об'єкт правового регулювання та не допускати помилок у визначенні відносин, що складають предмет цивільного права; чітко, категоріально та критеріально відрізнити від цивільно-правових східні з ними (за зовнішнім проявом або наслідками види діяльності) відносини; надавати належну правову оцінку всієї сукупності обставин ситуаційної справи шляхом співвіднесення певного випадку з необхідними юридичними нормами; здійснювати пошук адекватної підгалузі, інституту права і знаходження норми, яка може бути застосована до спірного випадку; здійснювати достатню перевірку відповідності тексту норми, офіційному її тлумаченню; проводити якісний аналіз цивільно-правових норм з погляду їх дії в часі, просторі та за колом осіб; безпомилково визначати юридичну силу джерел цивільного права; вирішувати колізії норм при виявленні суперечностей або розбіжностей їх змісту у чинних актах; проводити належне тлумачення норми цивільного права; забезпечувати належний рівень використання первинної інформації в умовах ситуаційних завдань з метою доведення обраної правової позиції; обґрунтовувати правову позицію з обов'язковим посиланням на норми чинного законодавства; складати правові документи (договори, відповіді, надавати узагальнення, висновки тощо); обирати правильні відповіді з ситуаційних та тестових запитань; застосовувати необхідну правову норму під час виникнення колізійних питань;

володіти: понятійним апаратом навчальної дисципліни; навичками викладення, існуючих в літературі й практиці проблемних і спірних

положень з різних питань дисципліни, думок різних авторів; формулювання й обґрунтування своєї позиції щодо проблемних і спірних питань; навичками практичного використання цивільно-правових засобів, умінням оформляти викладений матеріал у логічній послідовності, структурувати зміст матеріалу таким чином, щоб відповідь була повною й завершеною; методикою вирішення спірних питань з урахуванням правил формальної логіки та досягнень правозастосовної юридичної техніки.

При викладанні навчальної дисципліни основна увага приділяється досягненню синтезу теорії і практики, що сприяє оволодінню студентами певними компетентностями. Перелік предметних компетентностей у розрізі тематики навчальної дисципліни наведено в табл. 2.

Таблиця 2

**Предметні компетентності, якими мають володіти бакалаври
напряму підготовки 6.0305080 "Фінанси і кредит" (спеціалізація
"Оподаткування") після вивчення навчальної дисципліни
"Цивільне право"**

Назва теми	Назва компетентностей
1	2
Змістовний модуль 1. Загальні положення цивільного права	
Тема 1. Поняття, предмет та методи цивільного права	1.1. Здатність визначати цивільне право як окрему галузь права та розуміти її місце в системі права України. 1.2. Здатність визначати предмет цивільно-правового регулювання та здійснювати його характеристику. 1.3. Здатність визначати методи цивільно-правового регулювання. 1.4. Здатність визначати функції та принципи цивільного права. 1.5. Здатність надавати визначення системи цивільного права та знати основні джерела цивільного права й надавати їхню характеристику
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	2.1. Надавати тлумачення поняття цивільного законодавства й визначати його співвідношення з цивільним правом. 2.2. Визначати систему цивільного законодавства. 2.3. Розуміти співвідношення загального і спеціального цивільного законодавства. 2.4. Знати основні принципи дії цивільного законодавства. Вміти застосовувати цивільне законодавство за аналогією. 2.5. Знати роль судової практики, звичаїв, правил і норм моралі при тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства

1	2
Тема 3. Цивільні правовідносини	<p>3.1. Здатність надавати поняття цивільних правовідносин та здійснити характеристику його ознак.</p> <p>3.2. Здатність визначити та детально охарактеризувати елементи цивільно-правових відносин.</p> <p>3.3. Здатність здійснити класифікацію цивільних правовідносин та визначати її практичне значення</p>
Тема 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	<p>4.1. Здатність визначати фізичну особу як суб'єкта цивільного права та охарактеризувати її ознаки.</p> <p>4.2. Здатність визначати правоздатність фізичних осіб та встановити її зміст.</p> <p>4.3. Здатність визначати дієздатність фізичних осіб, встановити її зміст, визначити види та надати їхню характеристику.</p> <p>4.4. Здатність визначати значення, зміст та особливості опіки і піклування.</p> <p>4.5. Здатність визначати місце проживання фізичної особи і його правове значення.</p> <p>4.6. Здатність розуміти юридичне значення та порядок визнання фізичної особи зниклою безвісти, та оголошення її померлою.</p> <p>4.7. Здатність визначати акти цивільного стану та розуміти їх значення</p>
Тема 5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	<p>5.1. Здатність надавати визначення поняття й детально охарактеризувати ознаки юридичної особи як суб'єкта цивільних відносин.</p> <p>5.2. Здатність визначати правоздатність та дієздатність юридичної особи та їх особливість.</p> <p>5.3. Здатність знати порядок виникнення і припинення юридичних осіб.</p> <p>5.4. Здатність складати документи для здійснення реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця.</p> <p>5.5. Здатність здійснювати класифікацію юридичних осіб та надавати детальну характеристику кожної з організаційно-правових форм господарських товариств.</p> <p>5.6. Здатність формулювати специфіку правового становища філій і представництв юридичної особи</p>
Тема 6. Об'єкти цивільних прав	<p>6.1. Здатність визначати види об'єктів цивільних прав.</p> <p>6.2. Здатність охарактеризовувати речі як об'єкти цивільних прав.</p> <p>6.3. Здатність здійснювати класифікацію речей.</p> <p>6.4. Здатність надавати характеристику правового статусу майна як об'єкта цивільних прав.</p> <p>6.5. Здатність надавати характеристику правового статусу цінних паперів як об'єкта цивільних прав.</p> <p>6.6. Здатність охарактеризовувати гроші як об'єкт цивільних правовідносин</p>

1	2
Тема 7. Правочини та інститут представництва в цивільних правовідносинах	<p>7.1. Здатність визначати поняття та охарактеризовувати ознаки правочинів.</p> <p>7.2. Здатність здійснювати класифікацію правочинів та охарактеризовувати їх.</p> <p>7.3. Здатність визначати вимоги (умови) чинності (дійсності) правочину та надавати їм детальну характеристику.</p> <p>7.4. Здатність визначати та надавати характеристику форми правочину та способам волевиявлення.</p> <p>7.5. Здатність визначати основні засади тлумачення змісту правочину.</p> <p>7.6. Здатність визначати та надавати характеристику підстав недійсності правочину та правових наслідків цього.</p> <p>7.7. Здатність визначати та надавати характеристику представництва, його підстав та видів.</p> <p>7.8. Здатність визначати довіреність та здійснювати її класифікацію.</p> <p>7.9. Здатність надавати характеристику змісту, обставин та умов представництва за довіреністю; знати підстави припинення представництва їх види та правові наслідки</p>
Тема 8. Право власності та інші речові права	<p>8.1. Здатність визначати поняття, ознаки та зміст права власності.</p> <p>8.2. Здатність визначати способи набуття й припинення права власності.</p> <p>8.3. Здатність встановлювати момент виникнення права власності.</p> <p>8.4. Здатність здійснювати детальну характеристику права приватної власності фізичних осіб.</p> <p>8.5. Здатність здійснювати детальну характеристику права власності юридичних осіб.</p> <p>8.6. Здатність здійснювати детальну характеристику права державної та комунальної власності.</p> <p>8.7. Здатність здійснювати детальну характеристику права спільної власності.</p> <p>8.8. Здатність визначати та здійснювати детальну характеристику речових прав на чуже майно</p>
Змістовний модуль 2. Зобов'язально-договірні відносини та відносини щодо захисту порушених прав	
Тема 9. Зобов'язальне право – загальні положення	<p>9.1. Здатність визначати поняття зобов'язального права і знати його місце в системі галузі цивільного права.</p> <p>9.2. Здатність надавати характеристику зобов'язального правовідношення (зобов'язання).</p> <p>9.3. Здатність визначати підстави виникнення зобов'язань та їх види</p>

1	2
	<p>9.4. Здатність здійснювати класифікацію та надавати характеристику видам зобов'язань.</p> <p>9.5. Здатність визначати статус та характеристику суб'єктів зобов'язань, третіх осіб у зобов'язанні та знати правові підстави та порядок зміни осіб у зобов'язанні.</p> <p>9.6. Здатність визначати та надавати характеристику умовам виконання зобов'язання; розуміти природу належного виконання зобов'язання, знати принципи належного виконання.</p> <p>9.7. Здатність визначати суб'єкт, предмет, строк, місце, спосіб та валюта виконання зобов'язань.</p> <p>9.8. Здатність визначати способи забезпечення належного виконання зобов'язань та надавати детальну їх характеристику й порівняння.</p> <p>9.9. Здатність визначати умови, підстави та форми припинення зобов'язань, надавати їх характеристику.</p> <p>9.10. Здатність визначати зміст порушення</p>
Тема 10. Загальні положення про договір	<p>10.1. Здатність надавати поняття, визначати ознаки та значення цивільного договору.</p> <p>10.2. Здатність визначати природу принципу свободи договору.</p> <p>10.3. Здатність визначати та розкривати зміст договору, обов'язкову силу договору.</p> <p>10.4. Здатність надавати поняття, визначати значення суттєвих умов договору та здійснювати їх характеристику.</p> <p>10.5. Здатність надавати поняття, визначати значення та здійснювати характеристику форм договору.</p> <p>10.6. Здатність визначати стадії укладення договору та надавати загальну характеристику їх змісту; встановлювати момент укладення договору.</p> <p>10.7. Здатність надавати загальну характеристику різних способів укладення договорів, в тому числі на біржах, аукціонах, конкурсах тощо.</p> <p>10.8. Здатність визначати процедуру, підстави, форми, умови зміни або розірвання договору</p>
Тема 11. Окремі види цивільних договорів та їх умови	<p>11.1. Здатність визначати та надавати характеристику договору купівлі-продажу, а саме: види, зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.</p> <p>11.2. Здатність визначати та надавати характеристику договору поставки, а саме: види, зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання</p>

1	2
	<p>11.3. Здатність визначати та надавати характеристику договору міни, а саме: зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.</p> <p>11.4. Здатність визначати та надавати характеристику договору дарування, а саме: зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.</p> <p>11.5. Здатність визначати та надавати характеристику договорам про передачу майна у користування (найм, прокат, позичка), а саме: їх види, зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.</p> <p>11.6. Здатність визначати та надавати характеристику договорам з виконання робіт (договір підряду, проектні та вишукувальні роботи, науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт), а саме: їх види, зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання</p> <p>11.7. Здатність визначати та надавати характеристику договорам з надання послуг (договори перевезення, експедирування, тощо), а саме: їх види, зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.</p> <p>11.8. Здатність визначати та надавати характеристику договору зберігання, а саме: його види, зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.</p> <p>11.9. Здатність визначати та надавати характеристику договорам: доручення, комісії, управління майном, а саме: зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.</p> <p>11.10. Здатність визначати та надавати характеристику договорам з надання фінансових послуг: кредитний, позики, банківського вкладу, банківського рахунку, а саме: зміст, сторони, їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання</p>
Тема 12. Поняття та способи захисту цивільних прав	<p>12.1. Здатність визначати зміст та підстави (порушення, невизнання, оскарження) захисту цивільних прав і інтересів.</p> <p>12.2. Здатність здійснювати класифікацію захисту цивільних прав.</p> <p>12.3. Здатність здійснювати характеристику способів захисту цивільних прав і інтересів судом</p>

1	2
	12.4. Здатність здійснювати характеристику захисту способів цивільних прав і інтересів в адміністративному порядку. 12.5. Здатність здійснювати характеристику захисту цивільних прав нотаріусом. 12.6. Здатність здійснювати характеристику самозахисту цивільних прав та їх форм. 12.7. Здатність здійснювати характеристику видів захисту цивільних прав за об'єктовою ознакою (компенсація моральної шкоди, захист чести, гідності та ділової репутації та ін.). 12.8. Здатність визначати поняття та види цивільно-правової відповідальності, охарактеризовувати їх підстави, умови порядок. 12.9. Здатність здійснювати характеристику зобов'язань, що виключають відповідальність боржника

Перелік компетентностей за Національною рамкою кваліфікацій наведено в додатку А.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

З самого початку вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи. Навчальний процес згідно з програмою навчальної дисципліни здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це відносно окремих самостійний блок навчальної дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план цієї навчальної дисципліни складається з двох модулів (табл. 3).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	семінарські та практичні заняття	самостійна робота
Змістовний модуль 1. Загальні положення цивільного права			
1. Поняття, предмет та методи цивільного права	1	1	7
2. Загальна характеристика цивільного законодавства	1	1	5
3. Цивільні правовідносини та підстави їх виникнення	1	1	7
4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	1	1	10
5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	2	2	12
6. Об'єкти цивільних прав	1	1	5
7. Правочини в цивільних правовідносинах	2	2	10
8. Право власності та інші речові права	2	2	15
Всього за модулем 1	11	11	71
Змістовний модуль 2. Зобов'язально-договірні відносини та відносини щодо захисту порушених прав			
9. Зобов'язальне право – загальні положення	3	3	15
10. Загальні положення про договір	3	3	15
11. Окремі види цивільних договорів та їх умови	1,5	1,5	30
12. Поняття та способи захисту цивільних прав	1,5	1,5	9
Всього за модулем 2	9	9	69
Усього годин	20	20	140

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Загальні положення цивільного права

Тема 1. Поняття, предмет та методи цивільного права

Поняття цивільного права як галузі права. Цивільне право в системі права України. Предмет цивільно-правового регулювання. Методи цивільно-правового регулювання. Функції цивільного права. Принципи

цивільного права. Визначення цивільного права. Система цивільного права. Джерела цивільного права та їх характеристика.

Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства

Поняття цивільного законодавства і його співвідношення з цивільним правом. Система цивільного законодавства. Співвідношення загального і спеціального цивільного законодавства. Дія цивільного законодавства. Застосування цивільного законодавства за аналогією.

Роль судової практики, звичаїв, правил і норм моралі при тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства.

Тема 3. Цивільні правовідносини та підстави їх виникнення

Поняття цивільних правовідносин. Ознаки цивільних правовідносин.

Елементи цивільно-правових відносин.

Види (класифікація) цивільних правовідносин.

Тема 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Фізичні особи як суб'єкти цивільного права. Поняття фізичної особи.

Правоздатність фізичних осіб. Зміст правоздатності фізичних осіб.

Дієздатність фізичних осіб. Зміст дієздатності фізичних осіб. Види дієздатності фізичних осіб.

Опіка і піклування.

Місце проживання і його правове значення. Визнання фізичної особи зниклою безвісти. Оголошення фізичної особи померлою.

Акти цивільного стану.

Тема 5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття та ознаки юридичної особи як суб'єкта цивільних відносин.

Правоздатність та дієздатність юридичної особи та їх особливність.

Порядок виникнення і припинення юридичних осіб.

Види юридичних осіб.

Правове становище філій і представництв юридичної особи.

Тема 6. Об'єкти цивільних прав

Поняття і класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин).

Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин).

Цінні папери як об'єкт цивільних правовідносин.

Дії і результат дій як об'єкти цивільних прав (правовідносин).

Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інформація як об'єкти цивільних прав.

Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.

Інші об'єкти цивільних прав.

Тема 7. Правочини в цивільних правовідносинах

Поняття та види правочинів. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Презумпція правомірності правочину. Форма правочину. Способи волевиявлення.

Державна реєстрація правочину.

Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину. Недійсність правочину. Правові наслідки недійсності правочину.

Поняття та значення представництва. Підстави представництва. Види представництва.

Довіреність та її види.

Зміст, обставини та умови представництва за довіреністю. Припинення представництва за довіреністю, її види та правові наслідки.

Тема 8. Право власності та інші речові права

Поняття власності та права власності. Зміст права власності.

Способи набуття і припинення права власності.

Встановлення моменту виникнення права власності.

Право приватної власності фізичних осіб та його характеристика.

Право власності юридичних осіб та його характеристика.

Право державної та комунальної власності та його характеристика.

Право спільної власності, її види та характеристика.

Речові права на чуже майно, їх види та загальна характеристика.

Цивільно-правовий захист права власності.

Змістовний модуль 2. Zobов'язально-договірні відносини та відносини щодо захисту порушених прав

Тема 9. Zobов'язальне право – загальні положення

Поняття zobов'язального права і його місце в системі галузі цивільного права.

Zobов'язальне правовідношення (zobов'язання). Підстави виникнення zobов'язань та їх види. Класифікація zobов'язань.

Суб'єкти zobов'язань. Треті особи у zobов'язанні. Зміна осіб у zobов'язанні.

Виконання zobов'язання. Загальні умови виконання zobов'язання. Поняття належного виконання zobов'язання. Принципи належного виконання zobов'язань. Суб'єкт, предмет, строк, місце, спосіб і валюта виконання zobов'язань.

Способи забезпечення належного виконання zobов'язань та їх характеристика.

Припинення zobов'язань. Поняття і підстави припинення zobов'язань. Форми припинення zobов'язання та їх характеристика.

Правові наслідки порушення zobов'язань. Поняття порушення zobов'язання. Правові наслідки порушення zobов'язань та їх види.

Тема 10. Загальні положення про договір

Поняття та значення договору. Договір як юридичний факт та засіб регулювання відносин його учасників.

Принцип свободи договору.

Види договору (класифікація).

Зміст договору. Обов'язкова сила договору. Суттєві умови договору та їх загальна характеристика.

Форма договору.

Укладення договору: стадії укладення договору та загальна характеристика їх змісту. Момент укладення договору.

Способи укладення договорів (укладення договору на біржах, аукціонах, конкурсах тощо).

Зміна або розірвання договору та їх підстави. Форма і порядок зміни або розірвання договору.

Тема 11. Окремі види цивільних договорів та їх умови

Договір купівлі-продажу: види, зміст сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договір поставки: види, зміст, сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договір міни: зміст, сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договір дарування: зміст сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договори про передачу майна у користування (найм, прокат, позичка): їх види, зміст сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договори з виконання робіт (договір підряду, проектні та вишукувальні роботи, науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт): їх види, зміст сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договори з надання послуг (договори перевезення, експедирування тощо): їх види, зміст сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договір зберігання, його зміст сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договори доручення, комісії, управління майном: зміст сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Договори з надання фінансових послуг (кредитний, позики, банківського вкладу, банківського рахунку): зміст сторони їх права та обов'язки, суттєві умови, порядок укладання та специфіка виконання.

Тема 12. Поняття та пособи захисту цивільних прав

Поняття та загальні положення про захист цивільних прав і інтересів. Класифікація захисту цивільних прав.

Підстави для захисту цивільних прав: порушення, невизнання, оскарження.

Поняття захисту цивільних прав і інтересів судом. Способи захисту цивільних прав і інтересів судом.

Поняття захисту цивільних прав і інтересів в адміністративному порядку. Способи захисту цивільних прав і інтересів в адміністративному порядку.

Захист цивільних прав нотаріусом.

Самозахист цивільних прав. Форми самозахисту цивільних прав.

Загальний огляд видів захисту цивільних прав за об'єктовою ознакою (компенсація моральної шкоди, захист чести, гідності та ділової репутації та ін.).

Поняття та види цивільно-правової відповідальності.

Зобов'язання, що виключають відповідальність боржника.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Загальні положення цивільного права

Тема 1. Поняття, предмет та методи цивільного права

1. Поняття цивільного права, як галузі права.
2. Предмет та методи цивільно-правового регулювання.
3. Функції та принципи цивільно-правового регулювання.
4. Система цивільного права.

Література: [1 – 4; 23; 50; 51; 60; 72].

Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства

1. Поняття та система цивільного законодавства.
2. Дія актів цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.
3. Акти цивільного законодавства і договір та звичай та вплив норм моралі.
4. Співвідношення загального і спеціального законодавства. Аналогія закону і аналогія права.
5. Правове значення судової практики й роз'яснень вищих судових інстанцій.

Література: [1 – 4; 23; 30; 46; 50; 66; 69; 70].

Тема 3. Цивільні правовідносини та підстави їх виникнення

1. Поняття та особливості цивільного правовідношення.
2. Підстави виникнення цивільних правовідносин.
3. Елементи структури цивільних правовідносин.
4. Види цивільних правовідносин.

Література: [1 – 4; 25; 44; 46; 58 – 60; 62 – 65; 72].

Тема 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

1. Поняття фізичної особи та показники її індивідуалізації.
2. Правоздатність та дієздатність фізичної особи їх зміст та види.
3. Акти цивільного стану.
4. Фізична особа-підприємець.

Література: [1 – 4; 23; 25; 42; 44; 58; 63; 65; 69; 72].

Тема 5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

1. Поняття, основні ознаки та індивідуалізація юридичної особи.
2. Правоздатність, дієздатність юридичної особи.
3. Види юридичних осіб.
4. Організаційно-правові форми юридичної особи.
5. Філіали і представництва юридичної особи.
6. Створення та припинення юридичної особи.

Література: [1 – 4; 6; 12; 13; 23; 28; 35; 38; 39; 41; 44; 68; 72].

Тема 6. Об'єкти цивільних прав

1. Поняття і класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин).
2. Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин).
3. Цінні папери як об'єкт цивільних правовідносин.
4. Дії і результат дій як об'єкти цивільних прав (правовідносин).
5. Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інформація як об'єкти цивільних прав.
6. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.
7. Інші об'єкти цивільних прав.

Література: [1 – 4; 10; 18; 20; 23; 25; 37; 48; 52; 55 – 60; 62; 65; 67; 69; 72].

Тема 7. Правочини в цивільних правовідносинах

1. Поняття, ознаки та значення правочинів.
2. Види правочинів.
3. Форми правочину та правові наслідки її недотримання.
4. Умови дійсності правочину.
5. Правові наслідки недотримання сторонами вимог закону при здійсненні правочину.
6. Тлумачення змісту правочину.
7. Довіреність та представництво.

Література: [1 – 4; 11; 43; 49; 53; 64; 71; 72].

Тема 8. Право власності та інші речові права

1. Поняття та зміст права власності.
2. Способи набуття і припинення права власності.
3. Право приватної власності фізичних осіб та його характеристика.
4. Право власності юридичних осіб та його характеристика.
5. Право державної та комунальної власності та його характеристика.
6. Право спільної власності, її види та характеристика.
7. Речові права на чуже майно, їх види та загальна характеристика.

Література: [1 – 4; 7; 8; 10; 12; 20; 23; 26; 27; 33; 34 – 38; 40; 43; 45; 48; 52; 54 – 57; 65; 67; 69; 72].

Змістовний модуль 2. Zobов'язально-договірні відносини та відносини щодо захисту порушених прав

Тема 9. Zobов'язальне право – загальні положення

1. Поняття zobов'язального права і його місце в системі галузі цивільного права.
2. Zobов'язальне правововідношення (zobов'язання).
3. Сторони zobов'язань.
4. Виконання zobов'язання.
5. Способи забезпечення належного виконання zobов'язань.
6. Поняття і підстави припинення zobов'язань.

Література: [1 – 4; 11; 12; 19; 22; 31; 40; 45; 49; 72].

Тема 10. Загальні положення про договір

1. Цивільно-правовий договір – поняття, значення та функції.
2. Класифікація цивільних договорів.
3. Зміст цивільно-правового договору та класифікація його умов.
4. Форма договору і правові наслідки її недотримання.
5. Стадії укладення договору та загальна характеристика їх змісту.
6. Способи укладення договорів (укладення договору на біржах, аукціонах, конкурсах тощо).
7. Припинення дії договору – форми, порядок та підстави.

Література: [1 – 4; 12; 13; 23; 30; 43; 50; 51; 53; 64; 67 – 70; 72].

Тема 11. Окремі види цивільних договорів та їх умови

1. Поняття та загальна характеристика основних договорів, що передбачають перехід права власності (купівля-продаж, поставка, дарування, міна).
2. Поняття та загальна характеристика основних договорів про передачу майна у користування (найм, прокат, позичка).
3. Поняття та загальна характеристика основних договорів з виконання робіт (договір підряду, проектні та вишукувальні роботи, науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт).
4. Поняття та загальна характеристика основних договорів з надання послуг (договори перевезення, експедирування тощо).
5. Поняття та загальна характеристика договорів доручення, комісії, управління майном.
6. Поняття та загальна характеристика інших договорів (зберігання, надання фінансових послуг).

Література: [1 – 4; 6; 7; 12; 39; 45; 49; 53 – 55; 57; 68; 70; 72].

Тема 12. Поняття та способи захисту цивільних прав

1. Поняття та загальні положення про захист цивільних прав і інтересів.
2. Поняття та способи захисту цивільних прав і інтересів судом.
3. Поняття та способи захисту цивільних прав і інтересів в адміністративному порядку.
4. Захист цивільних прав нотаріусом.

5. Самозахист цивільних прав. Форми самозахисту цивільних прав.
6. Види захисту цивільних прав за об'єктовою ознакою (компенсація моральної шкоди, захист честі, гідності та ділової репутації).
7. Поняття та види цивільно-правової відповідальності.

Література: [1 – 4; 9; 12 – 15; 17; 20; 21; 23; 24; 27; 28; 30; 37; 40; 47; 48; 55; 57 – 62; 64; 66; 69; 72].

5. Плани семінарських та практичних занять

За кожною темою викладач проводить заняття, яке містить семінарську та практичну частини. Підсумкові оцінки за кожне заняття вносяться у відповідний журнал. Оцінки, отримані студентом за семінарські та практичні заняття, враховуються при виставленні поточної модульної оцінки.

Перелік тем семінарських занять наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Перелік тем семінарських та практичних занять

Назва теми	Перелік питань для опрацювання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Загальні положення цивільного права			
Тема 1. Поняття, предмет та методи цивільного права	1. Поняття цивільного права та його загальні його положення. 2. Система цивільного права та характеристика його елементів. 3. Вирішення завдань за темою	1	[1 – 4; 23; 50; 51; 60; 72]
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	1. Система цивільного законодавства. 2. Визначення дії аналогії закону та аналогії права. 3. Дія актів цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб. 4. Взаємозв'язок актів цивільного законодавства, договору, звичаїв та судової практики. 5. Вирішення завдань за темою	1	[1 – 4; 23; 30; 46; 50; 66; 69; 70]
Тема 3. Цивільні правовідносини та підстави їх виникнення	1. Поняття та особливості цивільних правовідносин. 2. Підстави виникнення цивільних правовідносин та їх характеристика	1	[1 – 4; 25; 44; 46; 58 – 60; 62 – 65; 72]

1	2	3	4
	3. Елементи структури цивільних правовідносин та їх характеристика. 4. Види цивільних правовідносин та їх характеристика. 5. Вирішення завдань за темою		
Тема 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	1. Поняття фізичної особи та показники її індивідуалізації. 2. Правоздатність та дієздатність фізичної особи їх зміст та види та характеристика. 3. Акти цивільного стану їх види та значення. 4. Характеристика правового статусу фізичної особи-підприємця. 5. Вирішення завдань за темою	1	[1 – 4; 23; 25; 42; 44; 58; 63; 65; 69; 72]
Тема 5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	1. Поняття, основні ознаки та індивідуалізація юридичної особи. 2. Правоздатність, дієздатність юридичної особи. 3. Види юридичних осіб. 4. Організаційно-правові форми юридичної особи. 5. Філіали і представництва юридичної особи. 6. Створення та припинення юридичної особи. 7. Вирішення завдань за темою	2	[1 – 4; 6; 12; 13; 23; 28; 35; 38; 39; 41; 44; 68; 72]
Тема 6. Об'єкти цивільних прав	1. Поняття і класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин). 2. Визначення речей як об'єктів цивільних прав (правовідносин). 3. Визначення цінних паперів як об'єктів цивільних правовідносин. 4. Дії і результат дій як об'єкти цивільних прав (правовідносин). 5. Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інформація як об'єкти цивільних прав. 6. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав. 7. Інші об'єкти цивільних прав. 8. Вирішення завдань за темою	1	[1 – 4; 10; 18; 20; 23; 25; 37; 48; 52; 55 – 60; 62; 65; 67; 69; 72]

1	2	3	4
Тема 7. Правочини в цивільних правовідносинах	<ol style="list-style-type: none"> 1. Правочини в цивільних правовідносинах, їх ознаки та значення. 2. Види правочинів та їх характеристика. Форми правочину та правові наслідки її недотримання 4. Умови дійсності правочину. 5. Правові наслідки недотримання сторонами вимог закону при здійсненні правочину. 6. Основні засади тлумачення змісту правочину. 7. Характеристика довіреності та представництва. 8. Вирішення завдань за темою 	2	[1 – 4; 11; 43; 49; 53; 64; 71; 72]
Тема 8. Право власності та інші речові права	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, зміст та характеристика права власності. 2. Визначення основних способів набуття і припинення права власності. 3. Характеристика права приватної власності фізичних осіб. 4. Характеристика права власності юридичних осіб. 5. Характеристика права державної та комунальної власності. 6. Право спільної власності, його види та характеристика. 7. Визначення та огляд речових права на чуже майно, їх види та загальна характеристика. 8. Вирішення завдань за темою 	2	[1 – 4; 7; 8; 10; 12; 20; 23; 26; 27; 33; 34 – 38; 40; 43; 45; 48; 52; 54 – 57; 65; 67; 69; 72]
Змістовний модуль 2. Zobов'язально-договірні відносини та відносини щодо захисту порушених прав			
Тема 9. Zobов'язальне право – загальні положення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zobов'язальне право та zobов'язальні правовідносини та їх характеристика. 2. Сторони zobов'язань та їх характеристика. 3. Загальні засади виконання zobов'язання. 4. Огляд способів забезпечення належного виконання zobов'язань 	3	[1 – 4; 11; 12; 19; 22; 31; 40; 45; 49; 72]

1	2	3	4
	5. Визначення підстав припинення зобов'язань. 6. Вирішення завдань за темою		
Тема 10. Загальні положення про договір	1. Поняття ознаки та види (класифікація) договорів. Зміст цивільно-правового договору та класифікація його умов. 3. Порядок укладення, зміна, розірвання або припинення цивільно-правових договорів. 4. Вирішення завдань за темою	3	[1 – 4; 12; 13; 23; 30; 43; 50; 51; 53; 64; 67 – 70; 72]
Тема 11. Окремі види цивільних договорів та їх умови	1. Основні договори, що передбачають перехід права власності (купівля-продаж, поставка, дарування, міна). 2. Основні договори про передачу майна у користування (найм, прокат, позичка). 3. Основні договори з виконання робіт (договір підряду, проектні та вишукувальні роботи, науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт). 4. Основні договори з надання послуг (договори перевезення, експедирування тощо). 5. Договори доручення, комісії, управління майном. 6. Інші договори (зберігання, з надання фінансових послуг). 7. Вирішення завдань за темою	1,5	[1 – 4; 6; 7; 12; 39; 45; 49; 53 – 55; 57; 68; 70; 72]
Тема 12. Поняття та способи захисту цивільних прав	1. Поняття захисту цивільних прав. 2. Способи захисту цивільних прав. 3. Поняття та види цивільно-правової відповідальності. 4. Вирішення завдань за темою	1,5	[1 – 4; 9; 12 – 15; 17; 20; 21; 23; 24; 27; 28; 30; 37; 40; 47; 48; 55; 57 – 62; 64; 66; 69; 72]
Разом годин		20	

Вимоги та рекомендації до процесу вирішення практичних (ситуаційних) завдань

Вирішення практичних (ситуаційних) завдань демонструє ступінь формування у студентів практичних навичок і є традиційним та найважливішим методом проведення практичних занять, тому слід враховувати такі основні вимоги та рекомендації до процесу їх вирішення.

Залежно від досліджуваної теми викладач пропонує студентам для рішення завдання, що складаються, в основному, з попередньо оброблених рішень судових чи інших компетентних органів з приводу відносин, що виникають в практичній діяльності.

Завдання (ситуації) – це підготовлені з навчальною метою різні життєві ситуації, які потребують конкретного рішення на певній правовій основі.

У процесі вирішення завдань освоюється алгоритми юридичного мислення, без оволодіння якими неможливо успішне вирішення практичних проблем. Ці алгоритми містять:

- 1) вивчення конкретної ситуації (відносини), що вимагає правового обґрунтування та вирішення;
- 2) правову оцінку (кваліфікація) цієї ситуації (відносини);
- 3) пошук відповідних нормативних актів і судової практики;
- 4) тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню;
- 5) ухвалення рішення за даною життєвою ситуацією;
- 6) обґрунтування ухваленого рішення, його формулювання в письмовій формі.

Умови завдань включають усі фактичні обставини, необхідні та достатні для винесення правильного рішення по спірному питанню, сформульованому в тексті завдання.

Вирішення завдання необхідно записувати в зошит, який студент окремо веде для практичних (семінарських) занять з цивільного права. При вирішенні завдання текст його умов переписувати до зошиту не потрібно; достатньо зазначити номер завдання, після якого йде викладення тексту відповіді студента на поставлені в завданні питання.

У відповіді на поставленій у завданні питання необхідно дати обґрунтовану оцінку запропонованої ситуації з оглядом на положення чинного законодавства. Якщо в завданні вже наведене рішення суду або

іншого органу, потрібно оцінити його обґрунтованість і законність. При цьому висновки повинні бути мотивовані з посиланням на нормативний акт із вказівкою його повного найменування, розділу, статті, пункту або параграфа. При рішенні завдань неприпустимо обмежуватися однозначною відповіддю "так" або "ні", "правильно" чи "неправильно" тощо.

Для більш глибокого пророблення питань програми навчального курсу рекомендується використовувати перелічені в літературі нормативно-правові акти, матеріали судової практики й літератури, навчальні посібники, монографічні дослідження, а також актуальну й адекватну інформацію зі спеціальних правових ресурсів мережі Інтернет.

Перелік практичних (ситуаційних) завдань надається викладачем та/або міститься у окремих, спеціально-підготовлених навчально-методичних виданнях.

6. Самостійна робота студентів

Вивчення навчальної дисципліни потребує від студентів інтенсивної самостійної роботи над спеціальною літературою. Для цього рекомендується опрацьовувати нові законодавчі та нормативні акти, які публікуються в офіційних виданнях "Урядовий кур'єр", "Голос України", "Відомості Верховної Ради України", аналітичні коментарі та проблемні статті, що друкуються в газетах: "Право України", "Юридичний вісник України", "Юридична практика", "Бухгалтерія" та інших.

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам: вивчення лекційного матеріалу; робота з вивчення рекомендованої літератури; підготовка до семінарських і практичних занять, дискусій, роботи в малих групах; контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.

Перелік питань для самостійного опрацювання наведено в табл. 5.

Перелік питань для самостійного опрацювання

Назва теми	Перелік питань для самостійного опрацювання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Загальні положення цивільного права			
Тема 1. Поняття, предмет та методи цивільного права	1. Поняття цивільного права та його загальні його положення. 2. Система цивільного права та характеристика його елементів	7	[1 – 4; 23; 50; 51; 60; 72]
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	1. Система цивільного законодавства. 2. Визначення дії аналогії закону та аналогії права 3. Дія актів цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб. 4. Взаємозв'язок актив цивільного законодавства, договору, звичаїв та судової практики	5	[1 – 4; 23; 30; 46; 50; 66; 69; 70]
Тема 3. Цивільні правовідносини та підстави їх виникнення	1. Поняття та особливості цивільних правовідносин. 2. Підстави виникнення цивільних правовідносин та їх характеристика. 3. Елементи структури цивільних правовідносин та їх характеристика. 4. Види цивільних правовідносин та їх характеристика	7	[1 – 4; 25; 44; 46; 58 – 60; 62 – 65; 72]
Тема 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	1. Поняття фізичної особи та показники її індивідуалізації. 2. Правоздатність та дієздатність фізичної особи їх зміст та види та характеристика 3. Акти цивільного стану їх види та значення. 4. Характеристика правового статусу фізичної особи-підприємця	10	[1 – 4; 23; 25; 42; 44; 58; 63; 65; 69; 72]
Тема 5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	1. Поняття, основні ознаки та індивідуалізація юридичної особи. 2. Правоздатність, дієздатність юридичної особи. 3. Види юридичних осіб. 4. Організаційно-правові форми юридичної особи	12	[1 – 4; 6; 12; 13; 23; 28; 35; 38; 39; 41; 44; 68; 72]

1	2	3	4
	5. Філіали і представництва юридичної особи. 6. Створення та припинення юридичної особи		
Тема 6. Об'єкти цивільних прав	1. Поняття і класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин). 2. Визначення речей як об'єктів цивільних прав (правовідносин). 3. Визначення цінних паперів як об'єктів цивільних правовідносин. 4. Дії і результат дій як об'єкти цивільних прав (правовідносин). 5. Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інформація як об'єкти цивільних прав. 6. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав. 7. Інші об'єкти цивільних прав	5	[1 – 4; 10; 18; 20; 23; 25; 37; 48; 52; 55 – 60; 62; 65; 67; 69; 72]
Тема 7. Правочини в цивільних правовідносинах	1. Правочини в цивільних правовідносинах, їх ознаки та значення. 2. Види правочинів та їх характеристика 3. Форми правочину та правові наслідки її недотримання. 4. Умови дійсності правочину. 5. Правові наслідки недотримання сторонами вимог закону при здійсненні правочину. 6. Основні засади тлумачення змісту правочину. 7. Характеристика довіреності та представництва	10	[1 – 4; 11; 43; 49; 53; 64; 71; 72]
Тема 8. Право власності та інші речові права	1. Поняття, зміст та характеристика права власності. 2. Визначення основних способів набуття і припинення права власності. 3. Характеристика права приватної власності фізичних осіб. 4. Характеристика права власності юридичних осіб. 5. Характеристика права державної та комунальної власності	15	[1 – 4; 7; 8; 10; 12; 20; 23; 26; 27; 33; 34 – 38; 40; 43; 45; 48; 52; 54 – 57; 65; 67; 69; 72]

1	2	3	4
	6. Право спільної власності, його види та характеристика. 7. Визначення та огляд речових права на чуже майно, їх види та загальна характеристика		
Змістовний модуль 2. Zobов'язально-договірні відносини та відносини щодо захисту порушених прав			
Тема 9. Zobов'язальне право – загальні положення	1. Zobов'язальне право та zobов'язальні правовідносини та їх характеристика. 2. Сторони zobов'язань та їх характеристика. 3. Загальні засади виконання zobов'язання. 4. Огляд способів забезпечення належного виконання zobов'язань. 5. Визначення підстав припинення zobов'язань	15	[1 – 4; 11; 12; 19; 22; 31; 40; 45; 49; 72]
Тема 10. Загальні положення про договір	1. Поняття ознаки та види (класифікація) договорів 2. Зміст цивільно-правового договору та класифікація його умов. 3. Порядок укладення, зміна, розірвання або припинення цивільно-правових договорів	15	[1 – 4; 12; 13; 23; 30; 43; 50; 51; 53; 64; 67 – 70; 72]
Тема 11. Окремі види цивільних договорів та їх умови	1. Основні договори, що передбачають перехід права власності (купівля-продаж, поставка, дарування, міна). 2. Основні договори про передачу майна у користування (найм, прокат, позичка). 3. Основні договори з виконання робіт (договір підряду, проектні та вишукувальні роботи, науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт). 4. Основні договори з надання послуг (договори перевезення, експедирування тощо). 5. Договори доручення, комісії управління майном. 6. Інші договори (зберігання, надання фінансових послуг)	30	[1 – 4; 6; 7; 12; 39; 45; 49; 53 – 55; 57; 68; 70; 72]

1	2	3	4
Тема 12. Поняття та способи захисту цивільних прав	1. Поняття захисту цивільних прав. 2. Способи захисту цивільних прав. 3. Поняття та види цивільно-правової відпо- відальності	9	[1 – 4; 9; 12 – 15; 17; 20; 21; 23; 24; 27; 28; 30; 37; 40; 47; 48; 55; 57 – 62; 64; 66; 69; 72]
Разом годин		140	

7. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Поняття цивільного права як галузі права. Предмет і метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин.
2. Акти цивільного законодавства, їх система.
3. Дія актів цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.
4. Співвідношення загального і спеціального законодавства. Аналогія закону і аналогія права.
5. Поняття та особливості цивільних правовідносин. Класифікація цивільних правовідносин та її правове значення.
6. Елементи цивільних правовідносин та їх зміст.
7. Поняття та значення підстав (юридичних фактів) виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Юридичний склад. Класифікація юридичних фактів.
8. Здійснення цивільних прав і виконання обов'язків.
9. Поняття фізичної особи. Правоздатність фізичної особи.
10. Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види.
11. Обмеження та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.
12. Визнання фізичної особи недієздатною та поновлення в дієздатності.
13. Акти цивільного стану.
14. Правовий статус фізичної особи-підприємця.

15. Поняття, ознаки та значення юридичних осіб.
16. Види юридичних осіб.
17. Способи створення юридичної особи.
18. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи.
19. Філії та представництва юридичної особи.
20. Речі як об'єкти цивільних прав.
21. Класифікація речей та її правове значення.
22. Обороздатність речей в цивільному праві.
23. Майно як особливий об'єкт цивільних прав.
24. Дії та їх результат як об'єкти цивільних прав.
25. Поняття, ознаки та значення правочинів.
26. Види правочинів.
27. Умови чинності правочину.
28. Тлумачення змісту правочину.
29. Недійсність правочину.
30. Поняття, підстави виникнення та види представництва.
31. Вчинення правочинів представником.
32. Довіреність.
33. Припинення представництва.
34. Поняття строку і терміну, їх значення та види.
35. Обчислення строків.
36. Поняття, сутність та значення позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.
37. Види позовної давності.
38. Обчислення та перебіг позовної давності.
39. Зупинення та переривання перебігу строків позовної давності.
40. Поняття та види особистих немайнових прав. Зміст особистого немайнового права.
41. Здійснення особистих немайнових прав.
42. Захист особистих немайнових прав.
43. Поняття права власності та його зміст.
44. Підстави набуття права власності.
45. Момент виникнення права власності у набувача.
46. Здійснення права власності.
47. Право приватної власності фізичних осіб та його характеристика.

48. Право власності юридичних осіб та його характеристика.
49. Право державної та комунальної власності та його характеристика.
50. Право спільної власності, її види та характеристика.
51. Припинення права власності.
52. Право володіння чужим майном як речове право.
53. Право користування чужим майном як речове право.
54. Поняття права інтелектуальної власності. Система виключних прав на нематеріальні об'єкти.
55. Об'єкти авторського права.
56. Суміжні права.
57. Зобов'язальне правовідношення (зобов'язання).
58. Суб'єкти зобов'язань. Треті особи у зобов'язанні. Зміна осіб у зобов'язанні.
59. Виконання зобов'язання.
60. Неустойка як спосіб забезпечення належного виконання зобов'язань.
61. Завдаток як спосіб забезпечення належного виконання зобов'язань.
62. Поручка як спосіб забезпечення належного виконання зобов'язань.
63. Гарантія як спосіб забезпечення належного виконання зобов'язань.
64. Застава як спосіб забезпечення належного виконання зобов'язань.
65. Притримання як спосіб забезпечення належного виконання зобов'язань.
66. Припинення зобов'язань.
67. Правові наслідки порушення зобов'язань.
68. Цивільно-правовий договір.
69. Зміст цивільно-правового договору і класифікація його умов.
70. Порядок укладення договорів.
71. Підстави для зміни або розірвання договору.
72. Договір купівлі-продажу.
73. Договір поставки.
74. Договір міни.
75. Договір дарування.
76. Договір найму (оренди).
77. Договір найму (оренди) житла.
78. Договір позички.
79. Договір підряду.

80. Договір побутового підряду.
81. Договір підряду на проектні та пошукові роботи.
82. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.
83. Договір перевезення.
84. Договір транспортного експедирування.
85. Договір зберігання.
86. Договір страхування.
87. Договір доручення.
88. Договір комісії.
89. Договір управління майном.
90. Договір позики, кредитний договір, договір банківського вкладу.
91. Договір банківського рахунку.
92. Поняття та способи захисту цивільних прав і інтересів судом.
93. Поняття та способи захисту цивільних прав і інтересів в адміністративному порядку.
94. Захист цивільних прав нотаріусом.
95. Самозахист цивільних прав. Форми самозахисту цивільних прав.
96. Види захисту цивільних прав за об'єктивною ознакою (компенсація моральної шкоди, захист честі, гідності та ділової репутації).
97. Деліктні зобов'язання. Правові умови виникнення деліктних зобов'язань.
98. Відшкодування моральної шкоди.
99. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду.
100. Відшкодування шкоди, завданої злочином.
101. Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття, та недієздатними особами.
102. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної небезпеки.
103. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання

Контрольна робота передбачає глибоке засвоєння студентами заочної форми навчання матеріалу навчальної дисципліни і включає два теоретико-аналітичних питання та одне ситуаційне-практичне завдання.

Варіант контрольної роботи обирається студентом відповідно до останнього номера його залікової книжки. Тематики робіт і перелік завдань видаються на кафедрі викладачем, якій здійснює викладання дисципліни або інженером кафедри.

При написанні роботи необхідно використовувати рекомендовану літературу й нормативні акти, інші доступні джерела. У роботі необхідно логічно послідовно, чітко, доказово, з посиланнями на джерела розкрити питання обраної теми. Слід аналізувати різні точки зору зі спірних питань, виробляти свій підхід до них, аргументувати свою позицію.

Контрольна робота оцінюється викладачем виходячи зі ступеня розкриття теми, повноти охоплення належних до теми нормативних актів і літератури, самостійності написання, правильності й обґрунтованості висновків, грамотності й стилю викладу, правильності оформлення, знання змісту роботи й питань, що ставляться до теми роботи. Контрольна робота, оцінена на "незадовільно", повинна бути перероблена відповідно до зауважень викладача.

Обсяг роботи складає від 25-ти друкованих аркушів.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є: консультації: індивідуальні (запитання – відповідь); групові (розгляд типових прикладів – ситуацій); індивідуальне здавання виконаних робіт; підготовка есе для виступу на науковому семінарі; підготовка есе для виступу на науковій конференції.

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни передбачено застосування активних і інтерактивних методів навчання – проблемних та міні-лекцій, семінарів в активній формі, розгляд кейсів. Види навчальних технологій, які використовуються для активізації процесу навчання наведено в табл. 6.

Таблиця 6

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Поняття, предмет та методи цивільного права	Проблемна лекція з питань "Поняття цивільного права як галузі права" та "Цивільне право в системі права України"
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	Міні-лекція, семінар-дискусія з питань "Цивільне законодавство і його співвідношення з цивільним правом", "Система цивільного законодавства"
Тема 3. Цивільні правовідносини та підстави їх виникнення	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Поняття, види та ознаки цивільних правовідносин", "Класифікація цивільних правовідносин". Кейс-метод "Порівняльна таблиця цивільно-правових, господарсько-правових та трудових відносин"
Тема 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Проблемна лекція з питання "Фізичні особи як суб'єкти цивільного права". Кейс-метод "Наслідки визнання особи обмежено дієздатною – комплексний підхід"
Тема 5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Кейс-метод "Порівняльна характеристика господарських товариств". Ділова гра "Державна реєстрація юридичної особи"
Тема 6. Об'єкти цивільних прав	Презентації: "Огляд об'єктів інтелектуальної власності", "Захист авторських прав"
Тема 7. Правочини в цивільних правовідносинах	Проблемна лекція з питання "Нікчемність та недійсність правочинів", "Види представництва". Презентація результатів роботи у групі
Тема 8. Право власності та інші речові права	Проблемна лекція з питання "Види речових прав", ділова гра "Здійснення повноважень співвласників"

1	2
Тема 9. Зобов'язальне право – загальні положення	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Поняття, підстави виникнення та припинення зобов'язання". Кейс-метод "Відповідальність за порушення зобов'язання"
Тема 10. Загальні положення про договір	Робота в малих групах "Порядок укладання договорів: дії offerenta та acceptanta". Проблемна лекція: "Принцип свободи договору" Ділова гра – "Визнання договору недійсним – позиції опонентів"
Тема 11. Окремі види цивільних договорів та їх умови	Презентації окремих видів цивільних договорів
Тема 12. Поняття та способи захисту цивільних прав	Ділова гра: "Складання заяв, скарг, позовів з метою захисту цивільних прав"

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення,

допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Ділові та рольові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись кількома методами: оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять; виконання завдань для самостійної роботи; проведення проміжних тестів; проведення поточно-модульного контролю; проведення підсумкового письмового іспиту.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за 100-бальною шкалою за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; знайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" (90 – 100 балів) ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді усім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

Проведення поточно-модульного контролю та підсумкового іспиту.

Поточно-модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами та оцінюється аналогічно до принципів та критеріїв оцінювання, які застосовуються за результатами проведення іспиту. Допуск студента до складання іспиту можливий лише за наявності позитивних результатів оцінювання обох ПМК.

Структура білетів з модульного контролю включає у себе: одне теоретико-аналітичне питання та два ситуаційні завдання.

Оцінювання проводиться за такою методикою.

Відповідно до наведених критеріїв за 100 бальною системою здійснюється оцінювання кожного з вирішених ситуаційних завдань.

Загальна оцінка за роботу визначається як середньоарифметична за всіма трьома завданнями. При цьому, якщо перша цифра після коми у загальній оцінці більше або дорівнює 5, то загальна оцінка збільшується до цілого числа (наприклад $75,5 = 76$). У тому разі, якщо студент не вирішить 1 ситуаційне завдання, а інші вирішить абсолютно правильно та з належним рівнем обґрунтування та правового аналізу, то загальна оцінка не може становити більше, ніж сімдесят чотири. Якщо студент не вирішить 2 завдання, а інше вирішить абсолютно правильно та з належним рівнем обґрунтування та правового аналізу, то оцінка не може становити більше, ніж оцінка 60.

Оцінка 98 – 100 балів. Студент дає абсолютно правильні відповіді на всі ситуації. При розв'язанні ситуацій застосовує системні студент знання, отримані на основі програмного, додаткового матеріалу, законодавчих актів та нормативних документів, що передбачені навчальною програмою. Висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані. Здійснено глибокий аналіз та надано розгорнуту порівняльну характеристику споріднених понять та/або явищ. Наведені приклади з їх кваліфікаційною характеристикою, які підкріплюють надану відповідь. Посилання на норми права правильні, достатні та не є зайвими. Надано їх оцінювання стосовно ситуаційного завдання. За наявності можливості вирішення

завдання декількома варіантами – вони використані з належним рівнем обґрунтування позиції.

Оцінка 94 – 97 балів. При розв'язанні ситуацій студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. При виконанні завдань студент надає комплексну характеристику явища, що є безпосереднім об'єктом практичного завдання (права власності, зобов'язального права тощо). Відповідь заснована на системних знаннях з урахуванням положень інших дисциплін правового характеру (правознавство, господарське право, трудове право та ін.). Посилання на норми права правильні, достатні та не є зайвими. Надано їх оцінювання стосовно ситуаційного завдання.

Оцінка 90 – 93 балів. При розв'язанні ситуацій студент застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконуються правильно та в повному обсязі. Але при виконанні завдань студент не здійснює порівняльний аналіз конкретної ситуації з аналогічними за змістом та/або характерними ознаками. Посилання на норми права правильні, достатні та не є зайвими. Надано їх оцінювання стосовно ситуаційного завдання.

Оцінка 86 – 89 балів. При виконанні завдань студент ефективно застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Наведено приклади та проаналізовано характерні ознаки явища, що дає змогу абсолютно правильно вирішити завдання. Ситуації вирішуються в цілому правильно, при її виконанні студент не допускає помилок у кваліфікації відносин. Аналіз споріднених (аналогічних за змістом) правовідносин що можуть вплинути на кваліфікацію або відсутній, або виконаний не в повному обсязі. Посилання на норми права правильні, достатні та не є зайвими.

Оцінка 82 – 85 балів. При виконанні завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконуються в цілому правильно, при їх виконанні студент не в повному обсязі використовує знання матеріалу та допускає несуттєві помилки у логічній побудові відповіді. Посилання на норми права правильні, та достатні.

Оцінка 74 – 81 балів. При виконанні завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною прог-

рамою. Завдання виконується в цілому правильно. При його виконанні студент припускається деяких неточностей або несуттєвих помилок. Посилання на норми права правильні та не є зайвими.

Оцінка 69 – 73 балів. При виконанні завдань студент не проявляє достатнього розуміння навчального матеріалу, припускається незначної кількості помилок. Посилання на норми права не достатні та/або є зайвими.

Оцінка 64 – 68 балів. При виконанні завдань студент без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається значних помилок.

Оцінка 60 – 63 бали. При виконанні завдань студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, або декілька грубих помилок, які суттєво впливають на кваліфікацію, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій з юридичної точки зору. Кваліфікація може бути виконана неправильно.

Оцінка 35 – 59 бали. При виконанні завдань припускається досить великої кількості грубих помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій з юридичної точки зору, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

Оцінка 21 – 34 бали. Студент виконати завдання правильно не може, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

Оцінка 1 – 20 бали. Студент виконати завдання не може, не виявляє здатність викласти думку навіть на елементарному рівні.

Для підведення підсумків роботи студентів з навчальної дисципліни виставляється загальна оцінка, яка враховує оцінки з кожного виду контролю (дві оцінки поточно-модульного контролю за роботу протягом семестру за коефіцієнтом 0,4 та оцінка за результатами іспиту за коефіцієнтом 0,6).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни згідно з "Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS" конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за 12-ти

бальною шкалою за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; знайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" (10 – 12 балів) ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді усім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

Проведення поточно-модульного контролю та підсумкового іспиту.

Поточно-модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами та оцінюється аналогічно принципам та критеріям оцінювання, які застосовуються за результатами проведення іспиту. Допуск студента до складання іспиту можливий лише за наявності позитивних результатів оцінювання обох ПМК.

Структура білетів з модульного контролю включає: одне теоретико-аналітичне питання та два ситуаційні завдання.

Зразок екзаменаційного білета

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Харківський національний економічний університет

Спеціальність 6.030508

семестр 8

Навчальна дисципліна "Цивільне право".

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ

Теоретико-аналітичне питання

1. Складіть порівняльну таблицю характеристик цивільних та господарських правовідносин.

Ситуаційні завдання

2. До дня 15-річчя Володимиру старший брат подарував мопед "Верховина". Через деякий час Володимир за побутовим правочином обміняв мопед на легкий мотоцикл "Мінськ", який через 3 дні був вкрадений. Батько Володимира вимагав повернути мопед, на що одержав відмову. Тоді він звернувся з позовом до суду. 1. Вирішить ситуацію з посиланням на норми діючого законодавства. 2. Визначте та охарактеризуйте види цивільної дієздатності.

3. У наслідок не повернення основної суми кредиту банківська установа стягує майно, що було надано у заставу. Які податкові зобов'язання з податку на прибуток та з податку на додану вартість виникають у банківської установи та її клієнта?

Відповідно до наведених далі критеріїв, за 12-бальною системою, здійснюється оцінювання кожного з вирішених питань (ситуаційних завдань).

Загальна оцінка за роботу визначається як середньоарифметична за всіма трьома завданнями. При цьому, якщо друга цифра після коми у загальній оцінці більше або дорівнює 5, то загальна оцінка збільшується до цілого числа (наприклад $7,5 = 8$).

У тому разі, якщо студент не вирішить 1 ситуаційне завдання, а інші вирішить абсолютно правильно та з належним рівнем обґрунтування і правовим аналізом, – загальна оцінка не може становити більше, ніж 7 (сім). Якщо студент не вирішить 2 завдання, а інше вирішить абсолютно правильно та з належним рівнем обґрунтування і правовим аналізом – оцінка не може становити більше, ніж 4 (чотири).

Оцінка 12 балів. Студент дає абсолютно правильні відповіді на всі ситуації. При розв'язанні ситуацій застосовує системні знання, отримані на основі програмного, додаткового матеріалу, законодавчих актів та нормативних документів, що передбачені навчальною програмою. Висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані. Здійснено глибокий аналіз та надано розгорнуту порівняльну характеристику споріднених понять та/або явищ. Наведені приклади з їх кваліфікаційною характеристикою, які підкріплюють надану відповідь. Посилання на норми права правильні, достатні та не є зайвими. Надано їх оцінювання стосовно ситуаційного завдання. За наявності можливості вирішення завдання

декількома варіантами – вони використані з належним рівнем обґрунтування позиції.

Оцінка 11 балів. При розв'язанні ситуацій студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. При виконанні завдань студент надає комплексну характеристику явища, що є безпосереднім об'єктом практичного завдання (права власності, зобов'язального права тощо). Відповідь заснована на системних знаннях з урахуванням положень інших дисциплін правового характеру (правознавство, господарське право, трудове право та інше). Посилання на норми права правильні, достатні та не є зайвими. Надано їх оцінювання стосовно ситуаційного завдання.

Оцінка 10 балів. При розв'язанні ситуацій студент застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконуються в цілому правильно та в повному обсязі. Але при виконанні завдань студент не здійснює порівняльний аналіз конкретної ситуації з аналогічними за змістом та/або характерними ознаками. Посилання на норми права правильні, достатні та не є зайвими. Надано їх оцінювання стосовно ситуаційного завдання.

Оцінка 9 балів. При виконанні завдань студент ефективно застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Наведено приклади та проаналізовано характерні ознаки явища, що дає змогу абсолютно правильно вирішити завдання. Ситуації вирішуються в цілому правильно, при її виконанні студент не допускає помилок у кваліфікації відносин. Аналіз споріднених (аналогічних за змістом) правовідносин, що можуть вплинути на кваліфікацію, або відсутній, або виконаний не в повному обсязі. Посилання на норми права правильні, достатні та не є зайвими.

Оцінка 8 балів. При виконанні завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконуються в цілому правильно, при їх виконанні студент не в повному обсязі використовує знання матеріалу та допускає несуттєві помилки у логічній побудові відповіді. Посилання на норми права правильні, та достатні.

Оцінка 7 балів. При виконанні завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою.

Завдання виконується в цілому правильно. При його виконанні студент припускається деяких неточностей або несуттєвих помилок. Посилання на норми права правильні та не є зайвими.

Оцінка 6 балів. При виконанні завдань студент не проявляє достатнього розуміння навчального матеріалу, припускається незначної кількості помилок. Посилання на норми права не достатні та/або є зайвими.

Оцінка 5 балів. При виконанні завдань студент без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається значних помилок.

Оцінка 4 бали. При виконанні завдань студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, або декілька грубих помилок, які суттєво впливають на кваліфікацію, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій з юридичної точки зору. Кваліфікація може бути виконана невірно.

Оцінка 3 бали. При виконанні завдань припускається досить великої кількості грубих помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій з юридичної точки зору, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

Оцінка 2 бали. Студент виконати завдання правильно не може, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

Оцінка 1 бал. Студент виконати завдання не може, не виявляє здатності викласти думку навіть на елементарному рівні.

Для підведення підсумків роботи студентів з навчальної дисципліни виставляється загальна оцінка, яка враховує оцінки з кожного виду контролю. Дві оцінки поточно-модульного контролю за роботу протягом семестру за коефіцієнтом **0,4** та оцінка за результатами іспиту за коефіцієнтом **0,6**.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни згідно з "Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS" конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 8).

**Переведення показників успішності знань студентів
у систему оцінювання за шкалою ECTS**

Відсоток студентів, які зазвичай успішно досягають відповідної оцінки	Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за бальною шкалою, що використовується ХНЕУ	Оцінка за національною шкалою
10	відмінне виконання	(A)	12 – 11	відмінно
25	вище середнього рівня	(B)	10	
30	взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок	(C)	9 – 7	добре
25	непогано, але зі значною кількістю недоліків	(D)	6	задовільно
10	виконання задовольняє мінімальні критерії	(E)	5 – 4	
–	потрібне повторне перескладання	(FX)	3	незадовільно
–	повторне вивчення дисципліни	(F)	2 – 1	

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Харитонов Є. О. Цивільне право України : підручник / Є. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова. – К. : Істина, 2003. – 776 с.
2. Харитонов Є. О. Цивільне право України : підручник / Є. О. Харитонов, О. В. Старцев. – К. : Істина, 2007. – 816 с.
3. Цивільне право України : навч. посібн. / за ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заіки. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 224 с.
4. Цивільне право України : підручник. У 2 книгах / О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 736 с.

11.2. Додаткова

5. Азімов Ч. Про предмет і метод цивільного права / Ч. Азімов // Вісник Академії правових наук України. – № 1(16). – 1999. – С. 143–151.
6. Афанасьєв В. В. Співвідношення договору підряду та договору купівлі-продажу (питання теорії та практики) / В. В. Афанасьєв // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2006. – № 1. – С. 5–14.
7. Бичкова С. Права покупця за договором роздрібної купівлі-продажу / С. Бичкова // Підприємство, господарство і право. – 2006. – № 11. – С. 21–24.
8. Бігова Т. Суб'єкти права інтелектуальної власності / Т. Бігова // Право України. – 2005. – № 11. – С. 95–98.
9. Бородін М. М. Захист прав інтелектуальної власності: проблеми судової практики та законодавчого забезпечення / М. М. Бородін, Д. Д. Луспенік // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2007. – № 1(2). – С. 48–61.
10. Всемирная конвенция об авторском праве (пересмотренная в Париже 24 июля 1971 года) // Международные нормативные акты ЮНЕСКО. – М. : Логос, 1993. – С. 435–450.
11. Голованов Н. М. Обязательственное право / Н. М. Голованов. – СПб. : Интер, 2002. – С. 10–92.
12. Господарський кодекс України. – Х. : Одіссей, 2005. – 824 с.
13. Господарсько-процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами. – К. : Юстиція, 2002. – 544 с.
14. Грошева О. Нотаріальна і судова форми захисту суб'єктивних прав / О. Грошева // Право України. – 2006. – № 1. – С. 95–98.
15. Дзера І. О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні / І. О. Дзера. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 186 с.
16. Дзера О. В. Розвиток права власності громадян в Україні / О. В. Дзера. – К. : Вентурі, 1996. – 132 с.
17. Завидов Б. Д. Гражданско-правовая ответственность : справочник практикующего юриста / Б. Д. Завидов, О. Б. Гусев. – М. : "Р-центр", 2000. – 420 с.
18. Земельний кодекс України. – Х. : Одіссей, 2001. – 140 с.

19. Зобов'язальне право: теорія і практика : навч. посібн. / за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 284 с.
20. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 244 с.
21. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – Х. : Одісей, 1998. – 244 с.
22. Комберянов С. Удержание – гарантия исполнения обязательств / С. Комберянов // Юридическая практика. – 2003. – № 32. – С. 7.
23. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості ВРУ. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
24. Кримінальний кодекс України. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 240 с.
25. Лапач В. А. Система объектов гражданских прав: теория и судебная практика / В. А. Лапач. – СПб. : Изд. "Юридический центр Пресс", 2002. – 376 с.
26. Липчик Д. Авторское право и смежные права / Д. Липчик ; пер. с франц. – М. : Ладомир ; изд. ЮНЕСКО, 2002. – 246 с.
27. Макода В. Є. Правова охорона промислових зразків в Україні / В. Є. Макода. – К. : Либідь, 2000. – 214 с.
28. Мельник О. М. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні / О. М. Мельник. – Х. : Фактор, 2002. – 388 с.
29. Митний кодекс України. – Х. : РИФ "АРСИС, ЛТД", 2002. – 224 с.
30. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2010. – 800 с.
31. Отраднава О. О. Поняття і функція неустойки: історія та сучасність / О. О. Отраднава // Право України. – 2001. – № 8. – С. 110–113.
32. Палиюк В. П. Моральный (неимущественный) вред / В. П. Палиюк. – К. : Право, 1999. – 310 с.
33. Петров Д. В. Право хозяйственного ведения и право оперативного управления / Д. В. Петров. – СПб. : "Юрид. центр Пресс", 2002. – 222 с.
34. Погрібний С. О. Володіння у цивільному праві / С. О. Погрібний. – Одеса : Юрид. літ., 2002. – 134 с.
35. Право власності в Україні : навч. посібн. / за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 352 с.
36. Право інтелектуальної власності : підручник / за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К. : Ін Юре, 2002. – 228 с.

37. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – С. 64.

38. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI // ВВР. – 2008. – № 50–51. – Ст. 384.

39. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – С. 30.

40. Про виконавче провадження : Закон України від 30 червня 1999 р. (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 34. – С. 274.

41. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII // ВВР. – 1992. – № 31. – Ст. 440.

42. Про громадянство : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – С. 701.

43. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень : Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IY// ВВР. – 2004. – № 51. – Ст. 553.

44. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15.05.2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 25. – Ст. 1172.

45. Про заставу : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2654-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.

46. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9. Постанови пленуму Верховного Суду України у цивільних справах 2011 // Правова єдність. – 400 с.

47. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня № 1023-XII 1991 р. // ВВР. – 1991. – № 30. – Ст. 379 (в редакції Закону № 3161-IV від 01.12.2005 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 1–2. – Ст. 1).

48. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

49. Про іпотеку : Закон України від 5 червня 2003 р. № 898-IY // ВВР. – 2003. – № 38. – Ст. 313.

50. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005.– № 32. – Ст. 422.

51. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 10. – С. 47.
52. Про науково-технічну інформацію : Закон України № 3322-XII // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 33. – С. 345.
53. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-XII // ВВР. – 1993. – № 39. – Ст. 383 (зі змінами).
54. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 1992 р. (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 30. – С. 205.
55. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – С. 32.
56. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – С. 36.
57. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – С. 34.
58. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав : Постанова пленуму Верховного Суду України від 30 березня 2007 р. № 3 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Верховного Суду України № 20 від 19.12.2008 р.). Постанови пленуму Верховного Суду України у цивільних справах 2011 // Правова єдність. – 400 с.
59. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 р. № 6 (зі змінами). Постанови пленуму Верховного Суду України у цивільних справах 2011 // Правова єдність. – 400 с.
60. Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. № 5 (зі змінами). Постанови пленуму Верховного Суду України у цивільних справах 2011 // Правова єдність. – 400 с.
61. Про прокуратуру : Закон України від 5 грудня 1991 р. № 1789-XII // ВВР. – 1991. – № 53. – Ст. 793 (зі змінами).
62. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4 (зі змінами і доповненнями). Постанови пленуму Верховного Суду України у цивільних справах 2011 // Правова єдність. – 400 с.

63. Про судову практику із справ про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним : Постанова Пленуму Верховного суду України від 28 березня 1972 р. № 3. Постанови пленуму Верховного Суду України у цивільних справах 2011 // Правова єдність. – 400 с.

64. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9. Постанови пленуму Верховного Суду України у цивільних справах 2011 // Правова єдність. – 400 с.

65. Про судову практику у справах про спадкування : Постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 2008 р. № 7. Постанови пленуму Верховного Суду України у цивільних справах 2011 // Правова єдність. – 400 с.

66. Про судоустрій України : Закон України від 7 лютого 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – С. 192.

67. Про цінні папери і фондову біржу : Закон України від 1991 р. (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 19. – С. 271.

68. Саниахметова Н. А. Юридический справочник предпринимателя / Н. А. Саниахметова. – 5-е изд. – Х. : Одиссей, 2003. – С. 393–465.

69. Сімейний Кодекс України. – Х. : Одиссей, 2005. – 324 с.

70. Соменков С. А. Расторжение договора в гражданском обороте: теория и практика / С. А. Соменков. – М. : Наука 2002. – 300 с.

71. Хатнюк Н. Юридична природа фіктивних та удаваних правочинів / Н. Хатнюк // Право України. – 2004. – № 4. – С. 37–41.

72. Цивільний Кодекс України. – Х. : Одиссей, 2005. – 856 с.

11.3. Ресурси мережі Інтернет

73. Бухгалтерія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.buhgalteria.com.ua.

74. Ліга Бізнес-Інформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.liga.net.

75. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.

76. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

77. Українське право [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrpravo.com.

Додатки

Додаток А

Перелік компетентностей з навчальної дисципліни "Цивільне право" згідно з Національною рамкою кваліфікацій

Знання	<p>Знати предмет та систему цивільного права як галузі права, як науки та як навчальної дисципліни; знати об'єкти цивільного права.</p> <p>Знати правовий статус юридичних та фізичних осіб як суб'єктів цивільних правовідносин.</p> <p>Знати джерела цивільного права, систему цивільного законодавства.</p> <p>Знати загальні положення про речове право та право власності та їх захист.</p> <p>Знати роль правочинів у цивільному праві, знати строки та позовну давність.</p> <p>Знати основні положення про зобов'язання (належне виконання та припинення), способи забезпечення належного виконання зобов'язань, не договірні зобов'язання.</p> <p>Знати положення про договір, підстави зміни та розірвання договору, поняття захисту цивільних прав.</p> <p>Знати способи захисту цивільних прав, цивільно-правову відповідальність</p>
Уміння	<p>Вміти оцінювати об'єкт правового регулювання та не допускати помилок у визначенні відносин, що складають предмет цивільного права.</p> <p>Вміти чітко, категоріально та критеріально відрізнити від цивільно-правових східні з ними (за зовнішнім проявом або наслідками види діяльності) відносини.</p> <p>Вміти надавати належну правову оцінку всієї сукупності обставин ситуаційної справи шляхом співвіднесення певного випадку з необхідними юридичними нормами.</p> <p>Вміти здійснити пошук необхідної підгалузі, інституту права і знаходження норми, яка може бути застосована до спірного випадку.</p> <p>Вміти здійснити достатню перевірку відповідності тексту норми офіційному її трактуванню; проводити якісний аналіз цивільно-правових норм з погляду їх дії в часі, просторі та за колом осіб.</p> <p>Вміти безпомилково визначати юридичну силу джерел цивільного права.</p> <p>Вміти вирішувати колізії норм при виявленні суперечностей або розбіжностей їх змісту у чинних актах.</p> <p>Вміти здійснити належне тлумачення норми цивільного права.</p> <p>Забезпечити належний рівень доказування обраної правової позиції.</p> <p>Вміти складати правові документи (договори, відповіді, надавати узагальнення, висновки тощо)</p>
Комунікації	<p>Здатність до гармонізації відносин між контрагентами, учасниками відносин цивільно-правових відносин</p>
Автономність та відповідальність	<p>Здатність до самостійного тлумачення норм цивільного права та їх реалізації (здійснення право та нормозастосування)</p>

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів	6
2. Тематичний план навчальної дисципліни	13
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	14
4. Плани лекцій	19
5. Плани семінарських та практичних занять	23
6. Самостійна робота студентів	28
7. Контрольні запитання для самодіагностики	32
8. Індивідуально-консультативна робота	36
9. Методики активізації процесу навчання	37
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	39
11. Рекомендована література	47
11.1. Основна	47
11.2. Додаткова	48
11.3. Ресурси мережі Інтернет	52
Додатки	53

